

חודש ניסן

שיח. מר"ח ניסן עד אחר חג הפסח לבש רבינו השטררימיל. (ד"ח)
 שיט. מר"ח ניסן ואילך הוציאו כל יום הס"ת וקראו בו הנשיא
 בלא ברכה. (לקוטי מהר"ח)
 שכ. בשבת הגדול דרש רבינו פלפול עצום והלכות פסח. (ד"ח)

וילקם יוסף

המשיכו שפע הרחמינות כל אי לשבטו כל
 ימי עולם ובקריאת הפ' הוא מעורר קדושת
 הרוח וביום י"ג בניסן קורין פרי' בהעלותך
 עד כן עשה את המנורה והוא כנגד שבט
 לוי, וכ"כ בסדר היעב"ץ בדיני ימי ניסן,
 ובמורה באצבע סי' ז'.

ובלקוטי מהר"ח כותב, יש מקומות
 שבו יצאין הס"ת לקרות בו הנשיא, ויש
 מעקפקין, דמסמע בירושלמי דאין לקרות
 במ"ת בציבור בלא ברכה, אך ראיתי שני
 ג' ולי' הדור שנהגו כן להוציא ס"ת לקריאת
 הנשיא ה"ה מרן הגה"ק מר"ה חיים
 האלפקרשאם מצאנו אדמו"ר הגה"ק
 מר"ה יקותיאל יהודא מ"ב מסיגעט זי"ע,
 ונחזאי גם רבותיהם היו נהיגי כן, ועיין
 ג' וצ"ח אפרים על קה"ת שע"ח ה"ל סי' ז'
 כ"ט וז"ל הפסקה עם לקרות בס"ת בלא
 ברכה, וכ"כ בנימוקי אריה סי' תרס"ט,
 ור"צ"ח העל השע"א עם סקכ"ה, ועיין
 ג' וצ"ח תורת יקותיאל סי' מ"ו שהאריך
 לשיעור המנהג.

שכ

כתב הבי"ח סי' תכ"ט בשם המחזורים
 ד' ע"ש בגלות שאין לנו קרבנות סני

שיח

עיין בב"י סי' תכ"ט שכתב ד"ב
 נשיאים הקריבו קרבנם י"ב ימים מיום
 אי' ניסן שבו הוקם המשכן יום אחד לכל
 שבט וכל אי' היה עושה ב"ומו יד"ט וכן
 לעת"ל עתיד המקדש ליבנות בניסן ואין
 י"ב בלא שבת הרי י"ג ובי"ד מפני כבוד
 ד"ט וממילא עבר רוב התודש בלא תחנון.

שיח

מקור קריאת הנשיאים בניסן הוא
 בשל"ה דף ק"מ וז"ל, מנהג טוב לקרות
 בכל יום ויום פרי' הנשיא של זה היום כי
 כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולות אשר

שכא. כשחל ערב פסח בשבת צוה רבינו לומר הפיוט של שבת הגדול בשבת הקודם. אבל ההפטורה אמרו בשבת זו. (רי"ה הגהה דברי חיים)

שכב. שלשה ימים קודם ערב פסח הביאו רחיים קטנה וטחנו חטים למצה שמורה, ורבינו בעצמו נתן החטים לתוך הרחיים וגם גלגל מעט בעצמו ברחיים הטוחנות. (רי"ה)

שכג. רבינו התנו לשחון חטים ברחיים של קיטור.
(שרית דברי חיים ח"ב אריה סי' ל"ה)

וילקט יוסף

של פסח הוא עיף ויגז בהטורח, אזי בעסק הזה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם, ועיין בכ"ח חות יאיר סי' ר"ה שכתב בהשגח הוא משום דקיי"ל מצוה בו יותר מבשלומו ואמרו בפר' כל כתבי גדולי ישראל היו ערשין בעצמם לכבוד שבת ולא תסבור דהיינו דוקא לפי שהיו ערשים בביתם ובחומותם, לא כי אפי' בפרהסיא מצוה להתעסק לכבוד קונו וזה במצות שבין אדם למקום. ועיי"ש באריכות.

שכב

עיי"ש שכתב שלא ראה את הרחיים מעולם. אך זה איזה שנים אשר בני הה"ג מהר"ד נ"י אבד"ק קרסאנוב וכר נסע סמוך לעירו לפרייסיין אשר הם רחיים של קיטור וכר הוטב בעיניו למאד עיי"ש אופן מהלך הרחיים, ועיין בכ"ח בית היוצר סי' כ"א שכתב שהמע מאנשים נאמנים שהה"צ הג"ל היה פה במדינתנו וראה הדאמפ מיהלען ואמר שאינם דומים להנהו דאמפ מיהלען שבפרייסיין וע"כ אין לסמוך להתיר עי"ז בהארי רחיים, ועיין גם בספר מנחת משה סי' ט"ו אות ט' שהביא תשובת רבינו וסיים דלפי דעתו אין להחליט היתר בזה בכל מקום ובכל

לדרוש בשבת שלפני הפסח וכר ואפשר לתת טעם למנהגינו דלאחר שגרם העון שנתפזרנו פיזור רב דררים בקפריים ועירות ובשבת הגדול באים אל קהילה במקום שיש רב דורש וגרים שמ עד אחר המועד ע"כ לא נהגו לדרוש עד יתאספו בני הכפרים בשבת הגדול וכר עיי"ש, וכ"כ המג"א סק"א דעכשיו נוהגין לדרוש בשבת הגדול.

שכא

רבינו אמר הטעם כדי שידעו הקהל דיני פסח והכנה לפני הפסח, פעם אירע שחל ערב פסח בשבת ולא נמצא עם מי שיזכור מתי אומרים היוצר של שבת הגדול שחל בערב פסח, ולכן לא אמרו וכעס רבינו ואמר, הגנו אצלי לא יאמרו יוצר אינני צריך לחסויים כאלה. (ד"ח) הפטורה. עיין בלבוש שכתב שיש מפטר רין וערבה אעפ"י שלא חל בע"פ, ויש שאין מפטירין וערבה אלא דוקא כשחל בערב פסח, והגר"א נהג דאם חל בערב פסח, לא היו מפטירין וערבה, אבל האחרונים לא פסקו כן.

שכב

כתב בקב הישר, יש קבלה בידי כל טורח שאדם מטריח את עצמו לכבוד יר"ט

שכד. רבינו אסר לעשות מצות מחטים שנמצא בהם שום מפני שיש

להם חריפות. (ד"ח וסרת דברי הרים וד"ב אריח סי' ל"ח)

שכה. ביום קודם ערב פסח אחר תפלת מנחה הלך רבינו לשאוב

מים לשם מצת מצוה, וגם בשנתו האחרונה בהיות חולה אנוש

נטע אל הנהר מבחוץ לעיר לשאוב המים בעצמו. (ד"ח ולקוסי מהר"ח)

שכו. וז"ל: לרבינו מלבוש מיוחד אשר לבש בצאתו לשאוב מים שלנו.

(ד"ח)

שכז. רבינו היה נוהג לשאוב את המים מתוך הנהר בכלי קטן, ואח"כ

שפך לתוך כלי גדול. (פתחא זוטא סי' ב סק"א)

וילקם יוסף

ועיין באריכות בסדה חמד מערכת חר"מ

סי' י' אות ה.

שכה

כ"כ במטה מטה סי' תקמ"ז, ואם טורח

הוא לו שלא יוכל לשאוב כולן על דרך

זקן או חולה. מ"מ יסריח את עצמו לשאוב

כי המצות שצריך לסדר וכי עיי"ש, ובס'

יכוד יוסף פרק פ"ד כתב, ובהגיע העת

לילך אל מקום המים לשאוב מים של

מצות מצוה, גם אם הוא נגיד וגדול בתוך

עדת ישראל לא יקפיד על כבודו מלמנע

לילך בעצמו לשאוב מי מצות, וכל אחד

מישראל יודרו ויטמח שזכהו השי"ת ב"ה

בחיים ולכנה הבאה נשאוב מים ממעיינות

הרעועה כהנזכה לראות בעינינו מים חיים

של באר מרים הנב"א וכי עיי"ש.

שכו

כתב בספר קב הישר, ראיתי נוהגין

להרבה גדולי ישראל כשהיו שואבים

מים היו לוקחים כלי קטן והיו סופרים

בכל פעם שיפך המים אי ב' ג' ד' ה' ו'

עד שהיו סופרים כל כ"ב אותיות שבתורה,

כדי להמשיך קדושת אותיות של התורה אל

תוך המים.

עת ומוטל על המורה בעת שיכסיר

הריחיים של קיטור לפסח להסגיה היטב

על כל פרטי אופני המכונה כי עניני

המאשין משתנים בכל עת, ועיין בסדה

חמד מערכת חר"מ סי' יוד באריכות.

שכד

ז"ל רבינו שם, זכרתי בעת ילדותי

בהיותי רך בשנים נשאלה שאלה זו כלפני

הגאון מו"ר בעהמ"ח ים התלמוד והוא אסר

עפ"י רא"י ממשנה אחת והאר"י הרבה,

ואיזה גדול הדור התירו, ושלח מורי הרב

הג"ל השאלה זו להגאון בית אפרים ועתה

נדפסה תשובה זו בב"א, זכרתי כמעט

בבירור שגם בעל חו"ד אסר וכן נתפשט

המנהג לאסרם, אולם הגדולים אשר היו

או בק' ואמוס'ש התירו וצחקו על האוסרים

והמה היו גדולים מאד ולא הסגיקו על

האוסרים, וכי ובדבר זה כמעט א"א

להכריע, דעפ"י הדין נראה שאם אין הרבה

שומרים מותר אך המנהג לאסור וכן סגור

בפ"כ ב"ב שרואים שתבואה יי"ש בה

שום מחמץ מהרה הרבה לכאור ומי יבוא

להקל בדבר איסור חמור כזה וכי עיי"ש

שהתיר רק בשעת הדחק עפ"י כמה תנאים,

שכח. ערב פסח בבוקר אכל עם הקהל סעודה של בשר. (ד"ח)
 שכט. אחר ברכת המזון בערב פסח בבוקר שרפו מיד את החמץ. (ד"ח)
 של. רבינו היה ישן מעט אחר שריפת החמץ. (ד"ח)
 שלא. ערב פסח אחר חצות הלך לאפות המצות בראש קהל חסידים
 חבושי שטריימיל. (ד"ח)
 שלב. בשעת לישות המצות ערב פסח נהג רבינו לומר הלל והיה
 מנגן בעצמו הפסוקים של הודו לה' וגו' ואנא ה' וגו'. (ד"ח)
 שלג. בעת אפיית המצות ערב פסח היה רבינו בעצמו מחלק טייגלאך
 למצות, ולא היה חותך כי אם קורע טייגלאך מתוך המערהרע,
 וגם עשה מצה בעצמו. (ד"ח)

וילקב יום

בסידורי הספרדים ובמחזוריהם המנהג לומר
 הלל בערב פסח בשעת אפיית המצות, וכ"כ
 בסידור ר' שבתי ז"ל הוא זכר לקרבן פסח
 כדאמרינן בתמיד נחטם, קראו את ההלל,
 אם גמרו סנו. ואם סנו שלשו עיי"ש,
 ועיין בסו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' ג"ט
 דמה דאמרינן בברכות הקורא הלל בכל
 יום הר"ז מחרף ומגדף, כבר פי' ברבינו
 יונה סם דהטעם הוא שנראה כאלו אין
 הקב"ה ערסה נפלאות בכל יום ולפיכך
 קורא הנסים שעברו כבר, אמנם כשקורא
 ההלל בערב פסח בעת שחיסת הפסח
 בזמנו לזכר הגם ולזכר הקרבן שאמרו אז
 ההלל בזמן שביהמ"ק קיים לא שייך טעמו
 דרבינו יונה. עיי"ש.

שלג

בשו"ע סי' ת"ס סעי' ב', הרא"ש היה
 מסתדל במצת מצוה ועומד על עשייתה
 ומזרו העוסקים בהם ומסייע בעריכתו וכן
 ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו
 במצוה, ובס"ז סק"ב הביא בשם האר"ז
 דיכרת עצמו במצה של מצוה עד כי יתחמם
 וזיע ובוה ישבר הקליפות שנולדו מש"ז

שכח

בעת הסעודה אמר פעם רבינו, בכל
 הדברים אשר ברא השו"ת בעולם יש
 ממוצע, בין דומם לצומח יש ממוצע
 „קארעל“, בין צומח לחי יש ממוצע אדני
 השדה, בין חי למדבר יש ממוצע קוף,
 בין עולם הזה לעולם הבא הממוצע, סעודת
 לוייתן, בין חמץ למצוה, הממוצע, הסעודה
 שנוהגים העולם לעשות בערב פסח בבוקר.
 (הגדה, דברי חיים)

שלא

בשו"ע סי' תנ"ח, נוהגים שלא ללרש
 מצת מצוה בע"פ עד אחר שש שעות שהוא
 זמן הקרבת קרבן פסח. ועיין בד"מ שכתב
 שכן המנהג במדינות אלו, ועיין בב"י וכ"כ
 מהרי"ז סי' קצ"ג דטור ליאפות כל המצות
 אחר חצות אם אין בני ביתו רבים, ועיין
 במאמר מרדכי שכתב דהאידינא מקילין
 הרבה בדבר מפני הדוחק וולת קצת
 שנוהרין בוה.

שלב

כ"כ בעבודת וקודש להחיד"א ז"ל
 במורה באצבע סי' ז' אות ר"ה. וכן נמצא

שלד. לא היו אופין יותר משמונה או עשרה מעהרעס ולכל מהערע
 היה קערה מיוחדת ולכל מצה מגלגלת מיוחדת, וניר מיוחד לכל
 מצה ומצה שעליו גלגלו המצה. (ד"ח)
 שלה. רבינו אסר לאכול מצות הנאפות במכונה.

(שרית דברי חיים א"ח ח"א סי' כ"ב כ"ד)

חג הפסח

שלו. בליל ראשון של פסח והתפלל לפני העמוד תפילת הלל. (ד"ח)
 שלו. בליל הסדר היו הנשים מבני ביתו מתיישבות ליד שולחן מיוחד
 שהעמידוהו בפתח שהיה בחדר רבינו לחדר השני. (ד"ח)

וילקט יוסף

עד שתוציא המצה מהתנור אלא ב' או
 ג' מינוטין דשיעור חימוץ הוא י"ח מינוטין
 מ"מ במדינתנו זרזים במצוה זו אפי
 הפחחים וכו'.

לבטלה, וכ"כ החד"א בצפורן כניר אות
 קל"ב, ועיין בדרכות מהרי"ל ה' תיקון
 המצות שכתב ג' טעמים ע"כ הצריכים
 עבור זה להסתדל לעשות בעצמו.

שלה

וה"ל רבינו שם, אם מותר לעשות
 מצות לפסח על המאשינין, הנה ראיתי
 תשובות גאוני זמנינו שהסכימו לאסור
 וצדקו מאד בדבריהם, הגם כי על קצת
 דברים יש להשיב אך די לאסור בזה
 במ"כ הגאון מהרמ"ז שראה בעיניו כי
 א"א לגרור היטב הנדבק בו וכמה מכשולים
 יוכל לבא בזה, אולם גם לדעתי הרבה
 טעמים עפ"י דין לאסור אך הם כמוסים
 אתי כאשר כן קבלתי מפי מו"ח ז"ל
 שבכמות אלה הדברים אין לגלות הטעם רק
 לפסוק הדין בהחלט והשומע ישמע וגו'
 ולכן בדרך החלט אומר לכם כי העושה
 מצוה על כלי זה הוא חמץ גמור. עיי"ש
 עוד ג' סי' כ"ד שם. ועיין בשדה חמד
 ובס' דברי יחזקאל שרנא להגה"צ כ"ק
 אדמו"ר מטראפקוב שליט"א.

שלו

דשו"ע סי' תע"ב סעי' י"ד. גם הנשים
 חיינות בארבע כוסות ובכל מצות הנהגות
 באות לילה. ועיין בחיי אדם כלל ק"ל

שלד

עיין מט"כ רבינו בשו"ת דברי חיים
 ח"א א"ח סי' כ"ד, ידוע שכמה אנשים
 מחמירים בעשיית המצות להזות בכל מצה
 מרדה חדשה וכלים חדשים וקצת נגידים
 ה'ראים מפזורים כמון הרבה ישיעו המצות
 על פשתן או נייר הלק, ולכל מצה פשתן
 חדש, וכמה גווני טראיתי בעיני כנהגים
 חלוקים וישראל קדושים כל אחד מחמיר
 לפי דעתו, ולא מכת המתחסדים רק בע"ב
 יראי השם ראיתי חלוקים הרבה בחוכרות
 שונות. עיי"ש.

ועיין בשו"ת חת"ם סופר ח"ר
 בהשמטות סי' קצ"ו שכתב, מ"ע של
 אכילת מצה משומרת בליל פסח היא
 יחידה נשארת לנו מכל מצות אכילה
 שבכל התורה, אין לנו פסח ולא קדשים
 לא תרומה ולא מעשר שני, רק מצוה א'
 משנה לשנה, ואם גם היא לא תוצילה
 בידינו בשלימות וכו' הייטב בעיני ה'
 חלילה וחלילה. הנה אנחנו מקפידים שלא
 יהיה ולא ישהה מתחילת נתינת מים לקמח

שלת. בליל הסדר שתי ארבע הכוסות בכוס של זכוכית (ד"ח)
שלט. רבינו אמר, כי נטיי לטבילת הכרפס אין צריך רק גדול המסובים
ועייז הגדול מטביל ומחלק למסובים והוא מוציא כולם גם

בהכוונתו. (מקריח בשם הרה"ק ר' ח"ל סייטעלבים מסעט זצ"ל)

שמ. אמר, אורח אין צריך רק שתי מצות ולא שלישיית על יחץ.
(מקריח בשם הרה"ק הג"ל)

שמא. אחד מבניו שאל מה נשתנה ורבינו לא היה משיב מיד עבדים
היינו רק התחיל לספר מאדם הראשון עד נח ומנח עד אברהם
יצחק ויעקב עד שהגיע לירידת יעקב מצרימה ואז התחיל עבדים
היינו לפרעה במצרים. (ד"ח)

שמב. באר את ההגדה בעברי טייטש (אידיש) ודמות דיוקנו להטת
כצאת השמש בגבורתו. (ד"ח)

שמג. באמצע הסדר היה אומר תורה. (ד"ח)

וילקט יוסף

סיראה כ"כ נקשר הענין בהבנתו עד
שהוא יכול לספר לאחרים, ונשמע מדקאמר
הגדת לבנך ביום ההוא לאמור, דהלאמר
אינו מובן, ולפמ"ש יונח שמאריך עמו
בסיפור להבינהו כ"כ עד שהוא יהיה יכול
לאמר לאחרים סיפור המעשה.

עוד כתב סם, דג"ד הוא לשון הצלחה
וכול כמו בא גד וכן הוא בגמ' גד גדי
וסנוק, וזה יש לפרש והגדת לבנך שתצליח
את בנך בזה הסיפור, ר"ל דלא סגי בסיפור
בעלמא שלא יקבע הדבר בלבו רק יטריח
א"ע עמו להסעימו העניינים על נכון עד
שיכנס הדבר בלבו וזהו הצלחתו תלמיד
סיראה סימן יפה במשנתו.

שמב

כ"כ הרמ"א בס"י תע"ג סעי' ר', ויאמר
בלשון המבינים הנשם והקטנים או ירש
להם הענין וכן עשה ר"י מלונדרי ז"ל
הגדה בלשון לע"ז כדי שיבינו הנשים
הקטנים.

סקי"ב שכתב, ולכן צריך להזהיר בני ביתו
שלא ילולו בכל זה ובפרט באכילת מרור
שמולולין בו מאד וגם צריך להודיע להם
בלשון שמב נים עכ"פ הטעם של פסח
מצה ומרור כדי שיקיימו מצוה זו וגם
שישמעו קידוש וברכת אשר גאלנו ויכוין
להוציאם, וכתב במג"א הטעם מפני כגם
הם היו באותו הנס, ובזכות נשים צדקניות
וגאלו אבותינו ממצרים.

שמא

כתב בדרך פיקודיך מ"ע כ"א חלק
הדיבור אות ג', המשכיל על דבר המצה
כששואל לו הבן או אחר מה נשתנה, לא
סגי ליה באמירת ההגדה אח"כ. רק צריך
להשיב לו ולספר לו המעשה בלשון שמבין
הבן, ולהאריך עמו עד שיכנס הדבר בלבו
וכן נשמע מלשון הציווי והגדת לבנך וגר
הגדה בלשון המשכה באורך, ונ"ל דאם
הבן או אחר השואל בן הבנה בסוב, מצוה
מן התורה הוא להטריחו עמו בסיפור, עד

שדמ. רבינו בצע לעצמו זיתים גדולים מאד מהמצות של מצוה. (ד"ח)
שמה. אכל את פרוסת המוציא בחפזון. אחז המצה בשתי ידיו ואכל
במהירות כדי לבלוע כזית בבת אחת. (ד"ח)

שמו. רבינו היה רגיל לעצום עיניו בשעת אכילת המצה בליל הסדר.
(ד"ח)
שמו. לכרפס אכל רעטכלאך, למרור — שאלאטין, לכורך — חזרת.
(ד"ח)

וילקט יוסף

הלטונות ששמעתי וכו' וקורין אותו לטוגא
סאלאט ואין בו שום ספק ופקפוק בעולם,
ויש לו הסימנים האמורים בגמ', שרף
ופניו מכס פין ותחלתו רך וסופו קשה
ותחלתו מתוק וסופו מר כלענה, ומפני
שבארצות אשכנז ופולוניא שהם קרות
אינו מצוי בזמן הפסח לא הורגלו לקחתו
לחובת מצות מרור, או מפני שלא היו
בקיאים בטוב פתרון שמות הירקות וכו'
ולקחו הקריין שהוא תמכא לפ"ד מקצת
חכמים, ונפק מיניה חורבא כי הן רבים
עתה ע"ה שאינם אוכלים אפי' כחצי כזית
מחמת חורפיה וזהו מזיק באכילתו חי
ומבטלים מצות מרור ואף החרדים אל
דרר ה', ואוכלים כזית מהקריין מסתכנים
בו וכו' וכל אשר נגע אלקים בקרבו יקיים
מצוה כתיקונה ויקנה הלאטוגא סאלאט
לשם מצות מרור אם הוא ביוקר, וכ"כ
הלבוש דנהגין לחזור אחר חסא אפי'
לקנותו בדמים יקרים דשמא סימנא מילתא
היא כלומר לרמוז דחס רחמנא עלן.

ועיין בשו"ע סי' תע"ג סעי' ה',
שהגב דעיקר המצוה בחזרת, וכתב הלבוש
וכן הוא בב"י דאע"פ שהיא מתוקה ואין
בה מרירות כ"כ כמו בשאר המינים מ"מ
קיר להו לרז"ל שידעו לדבר בלשה"ק
יורי ממנו שע"ק שם מרור הכתוב בתורה

שדמ

עיין בשו"ע סי' תע"ה סעי' א' דבעינן
כזית מכל אחד, בין כהסלימה ובין
מהפרוסה, וכ"כ במג"א ס"ם סק"ד דמשמע
דגם פרוסת המוציא צריך כזית, וכ"כ
הפר"ח דהכי נהגין.

שמה

עיי"ש במג"א שכתב דלכתחילה יש
לבלוע כזית מרוסק בבת אחת, ובדיעבד
אפילו בלע הכזית מעט מעט יצא ובלבד
שלא שהה מתחלת אכילתו עד סופה יותר
מכדי אכילת פרס.

שמו

בשו"ע סי' תע"ג סעי' ד' כתב ליקח
כרפס או ירק אחר, ועיי"ש באחרונים
דפליגי מהו מין כרפס, ובלקוטי מאיר סי'
ר סעי' מ"ו הביא שכן נהג הרד"ק משינעט
ז"ע ליקח לכרפס רעט ד'. ועיין בקיצושה"ע
שכתב דהמובחר ליקח צנון, וכ"כ
במסנה"ש שם.

שאלה"ן. בשו"ת חכם צבי סי' קי"ט
כתב, החזרת הסנוי במשנתינו וצלשון
חכמים חסא שמצוה לחזור עליו הוא הירק
הנקרא בלשון אשכנז סאלאט ובלשון ספרד
סאלאטא, ושם העצם שלו הוא לטוגא בכל

שמח. רבינו פסק, דאין חיוב לאכול פחות מכזית הן מצה הן מרור.
(שרית דברי חיים היא אריח סי' כ"ה)

וילקט יוסף

כיון שהוא מצוה, נהי שהוא מצוה דרבנן, הנני מוסר נפשי ואוכל, ובירך על אכילת מרור ואכל, ואח"כ בעוה"ר הקיא תיכף. ובספרו פתחא זוטא על פסח סי' י"ב סעי' א' בהג"ה כתב, ואגב אעיר שהמגיד הסעה את הגאון בעהמח"ס הואיל משה, שהביא בסי' ט', שרב נו מצאנו זי"ע היה לוקח למצות מרור חריין בלתי גמלל יעו"ש, דזה אינו אמת, דגם הוא זצ"ל היה נוהג לאכול סאלאטין על מצות מרור כידוע לכל. גם מה שהובא בשמו זצ"ל דבר זה בעניני הברכה בעת חוליו, ג"כ אינו אמת, ויען שכתב לי בעהמח"ס טעמי המנהגים דלכן הביא זאת בספרו משום שכן שמע גם מחסידי צאנו, לכן בהיותי בצאנו בשנת תרס"ט על הלולא דמרן זצ"ל, חקרתי ודרשתי הדק היטב, ומצאתי כמו שכתבתי שגם בעת חוליו אכל סאלאטין למצות מרור ובברכה על אכילת מרור כדינו. ודבר פלא כי בספר מגד ארץ דף צ"ב לנכד רבינו, כותב כי רבינו היה לוקח חריין חריף למרור בליל הסדר.

שמח

כבר הארכו והאחרונים בזה להביא ראיות לכאן ולכאן, עיין בשבות יעקב ח"ב סי' י"ח, ובקהלת יעקב למהרי"ט אלגאזי, ובמנחת חינוך מצוה קל"ד, ובשו"ת ברית יעקב סי' ח' ושו"ת מהרי"ל דיסקין סי' ד' ובשו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' ל"ה וח"ב סי' נ"ב, ושו"ת כתב סופר סי' צ"ו, ושו"ת לברשי מרדכי מהדו"ת או"ח סי' קס"ד, וכל הג"ל פסקו כרבינו, ואכמ"ל.

חונה עליו תחלה, ועזי שתחלתו מתוק וסופו מר וזכר לזיכרו את חייהם בפרך תחלה בפה רך ואח"כ בפרך. ועיין בספר כרם שלמה שכתב ג"כ דחזרת בל"א גארטען סאלאט ובלשון לאטיין לאקטב"א. הוא כנראה לטונא שמתכוין החכ"צ, ובלקוטי חבר בן חיים ח"ב בליקוטי שר"ע כתב דרבו החת"ס זצ"ל לקח סאלאט בין לברכה ובין לכריכה, אמנם כתב בשו"ת חתם סופר סי' קל"ב דכי שאין לו אנשים בעלי יראה לבדוק הסאלאט מתולעם קטנים שנמצאו בהם, ייטב ליקח התמכא שקורין קריין עיי"ש.

בספר הואיל משה להה"ג מהורע-דאנקא סי' ט' כתב, שמעתי משמיה דגברא רבא הגאון הצדיק בצאנו זצוק"ל שהיה מחמיר על עצמו תמיד במצות מרור במסירת נפש לאכול החריין בלתי גמלל, ולעת זקנתו ותשות נחו הוזהיר אותו הרופא שלא יעשה כן מחשש סכנה, ובשעת עשיית הסדר היה הכל מוכן לפניו גם המרור כדרכו תמיד, ובהגיע לקיים מצות המרור, אחז המרור בידו ובירך עליו בשם ומלכות, ובהגיע לאמר וצונו, סיים הברכה וצונו ונשמרתם מאד לנפשותיכם, והגיהו מידו ולא אכל.

ועיין בטעמי המנהגים סי' תקי"ט שהביא מכתב מהגאון בעל פתחא זוטא שכתב, ששמע מכמה חסידים שהיו בצאנו בשנה האחרונה קודם פטירתו שאמר קודם אכילת מרור, ידע כאם יתנו לי כל חללי דעלמא לא אוכל לאכול כזית מרור, עכ"ז

שמט. באמצע הסדר היה מעשן הלילקע. (ר-ה)
 שנ. אחר אכילת אפיקומן לא היה רבינו מעשן כלל. (ר-ה)

זילקט יוסף

שמט

במג"א סי' תקי"ד ס"ק ד' הביא בשם הכנה"ג ואסור לעשן ביו"ט משום מכבה, וכ"כ הק"נ פ"ב ביצה ועיין בשע"ת סי' קי"א סק"ה. אמנם בפניי שבת לי"ט כתב זכיון דהוא לרפואה ולעונג מותר וכ"כ הפמ"ג בא"א שם סק"ט וכ"כ בהר"ת בגדי כהונה או"ח סי' ז', ובכו"ח דרכי נועם או"ח סי' ט' וכ"כ הברכ"י, ועיין בשע"ת שהביא בשם החכם צבי שבסוף ימיו נהג היתר משום חשכ מצטער ומונע מסימחת יו"ט, ועיין באריכות בהר"ת זכר יהוסף סי' קצ"ח.

שנ

כ"כ הכנה"ג בספרו פסח מעובין אות שמי"ז ושמי"ח דכת"ח סאבאק להעלות עכ"ל בליל פסח אחר הסדר קומר גפסו ירחק מהם, והובא בבאה"ט סי' תס"א סק"ט, וכ"כ בשע"ת סי' תקי"א סק"ד הטעם משום הפגת טעם מצה. וכ"כ היעב"ץ בסידור. וכ"כ הגר"ח פלאגי בחיים לראש.

פעם אחת אחר אפיקומן אמר רבינו בזה הלשון ממה, הגה סיפוי לי משי"כ בעשרה מאמרות אין פחתין משישה טלאים המבוקרים במקדש, וראו זענען דיא ששה טלאים אהין געקומען ווען דאס ביהמ"ק איז חרוב געווארען בעה"ר, מען האט זייא גענומען למדבר, און אליהו קונה נקיבות ביזמא דשוקא דהם פרים ורבים. ומסאן אליהו מקריב בכל יום כני קרבנות,

אחד בבוקר ואחד בערב, האט הרב ז"ל מאהעל מתפלל געווען שרוצה לראות בעיני בשר, והראה לו הקב"ה כאשר אליהו עומד ומקריב, ואליהו הוא כהן הדיוט, ומיכאל הוא כהן גדול, כמו כן כל פסח אליהו מקריב קרבן פסח און ברענגט צו כל צדיקי הדור אשטיקעל פסח (כי הם המנויים) אף מיר זענען גישט אין ארץ ישראל אין ירושלים, ברענגט אליהו אוירא דארץ ישראל אוירא דירושלים, און מען זיצט אין ארץ ישראל און מען עסט פונם קרבן פסח, דיא וואס זענען גישט דער בייא אליהו זאל זיי ברענגען, גאר זיי האלטען זיך אין צדיקי הדור און גלייבען אן צדיקים עסין, איז אזוי וויא זיי וואלטען אליין געגעסען, עטץ וועט מיינען ברוחניות, טאקע בגשמיות, אשטיק קרבן פסח, מען האט מיר פערציילט אז דער רבי ר' זשא ז"ל איז געווען אין איין כוהל האט מען איהם פארטלאפען. ער איז אנטשלאפען געווארען, האט ער זיך אויף געזאפט, האט ער געזאגט, וועט זושא פאסטען, איז געקומען דער מלאך מיכאל, האט איהם געברענגט אשטיק פיש פון ליוטן און יין המשומר, האט דער רבי ר' איציקעל ז"ל געזאגט, או עס איז טאקע געווען רעכטער יין און איין רעכט שטיק פיש, אזוי אויך צו די היינטיגע צדיקי הדור ברענגט מען איין רעכט שטיק קרבן פסח, איי מיר זענען טמאי מתים — טומאה נזוה בצבור, מיר זענען אין ירושלים און עסין מיר, און דיא וואס גלייביז איז

שנא. אחר הסדר אמר שיר השירים בהתלהבות גדולה, ובהגיעו לפסוק פשטתי את כתנתי בכה מאד באין הפוגות. (מקרא) (ד-ה)
 שנב. ביום א' של פסח התפלל לפני העמוד הלל ומוסף. (ד-ה)
 שנג. בתפלת טל ביום א' היו אומרים כל הפייט, ולא היו מכריזין בקול מוריד ז'טל. (ד-ה) הגדה דברי חיים)
 שנד. בליל ב' של פסח נמשך הסדר בדיוק כמו בליל ראשון, וקודם הסדר הלך לטבול. (ד-ה)

וילקט יוסף

תלמידי הרב הקדוש בעל דעת קדושים ז"ל מראודל שאמר בשם חותנו הרב הקדוש מהרצ"ה ז"ל מוידוישיב שאמר בשבת הפיוטים הקדושים לראש השנה ויום כפור, הן חשבתי בדעתי לעשות פיוט להתעוררות לאמרו בימים גוראים אלו, כי במה גרע כחי בזה מהראשונים, אם הראשונים עשו במליצת לשונם היפה גם אני ב"ה אעשה כן, ואם בעומק כוונתם בפיוט בסדר עליות העולמות והכוונות לצורך היום גם אני אוכל ב"ה לעשות כן, אזרי טובי נחמתי כי במה אהיה בטוח כשיאמרו הפיוט הזה או ימחלו עונותיהם של ישראל, ולאשר לא אדע זאת אם יהיה בשלי הסגולה הזאת שיש להפיוטים הנ"ל א"כ למה זה אנכי אטריח לאומרו.

עוד כתב שם, שמעתי מאדמו"ר הקדוש רבינו יחזקאל משינאוויץ ז"ע על עיר אחת גדולה כי לכך לא נמצא בה מאחינו בני ישראל זקנים כפי ערך רוב גדלה נגד שאר עיירות, לאשר החסירו שם החסידים לומר פיוט, ונמצא בס' חסידים כי המשנה ומחסיר פיוטים בצבור הוא גורם רעה ר"ל בעונשים וקוצר ימים, וכן כתב מרן הב"ח בזה, שבימיו התחיל גדול אחד לבטל הקרוב"ץ ונענש ולא הוציא שנתו, ועל כן לא נמצאו בה זקנים

אזי וזיא זיי והאלטען געגעסען. (הגדה דברי חיים)
 פעם אמר רבינו בזה הלשון, יש בכחו לברר הלכה שמותר להקריב קרבן פסח בזמן הזה, רק להכהיין כל כך זמנים על קיום מצות ק"פ, ואח"כ ליטול בעצמו, אין כדאי. (פתחא זוטא ס"י ס"ו סק"ו)

שנא

בספר זכרון טוב עניני תפלה את ר מביא בשם הרה"ק ר' יחזקאל מנעקביץ ז"ע שקילס מאד את ספר שיר השירים שהוא קודש קדשים ואמר ע"ע שהיה רגיל לומר בליל פסח בלילות הראשונות אחר הסדר את ספר שיר השירים אך עתה לעת וקנתו חלשו כחותיו וכבד עליו לזכר כל כך.

אחר הסדר שכב רבינו על מטת ההסבה והניח ידו הקדושה, על בטנו ואמר, שישו מעי שישו, כמה שמות יש בכזית מצה, וכמה שמות יש בפרור ואפיקומן וכרפס וכורך, וכמה שמות יש בארבע כוסות ובהגדה, כולם כאחד ירדו לתוך מעי, שישו מעי שישו, כמה שמות יש בכס כעת, ועיניו ולגו דמעות מרוב שמחה. (מקרא בשם הרה"ק רח"ל מסיגעט).

שנג

בנימוקי אר"ח ס"י ס"ח כתב, שמעתי מהזקנים גדולי תורה ז"ל מפה"ק שהיו

שנה. בליל ב' של פסח היה סופר ספירת העומר אחר הסדר.

(ד"ח ושער יששכר ח"א)

שנו. בחוה"מ פסח התפלל לפני העמוד תפילת הלל. (ד"ח)
שנו. בתפילות חוה"מ פסח אמרו ישונבח והקדיש שאחריו בניגון יר"ט,
וכן היו מנגנים בכולם אהובים, וכולם מקבלים כמו ביר"ט.

(הגדה וברי חיים)

שנת. רבינו ציוה לבחורים להניח תפילין בחוה"מ.

(סק"ח אה"ח חיים שלחן מלכים)

וילקט יוסף

הגהר שלום. וכ"כ בתולדות קול אריה דף
פ"ב אות ה' עיי"ש.

אמנם בספר לקיטוי מהרמ"י דף י"ב
אות ח' כותב, שמעתי מפי הגה"צ מספינקא
זצ"ל בעהמ"ס אמרי יוסף ששאל אותו
הגה"ק מצאנו זצ"ל היתכן כי הרה"ק
רש"ש שהיה מקור הקבלה יסבור לספור
קודם הסדר, והשיב לו כי הרש"ש לשיטתו
דסובר ספירה בזמה"ז דאורייתא וא"כ כיון
דהסדר בליל ב' הוא דרבנן שפיר יש
להקדים דאורייתא לדרבנן משא"כ לידון
דקיי"ל ספירה בזמה"ז דרבנן, וכן הביא
שם ששמע מגדול אחד שאמר שראה
בכתבי תלמידיו של הרש"ש שחזר בו
הרש"ש וכתב לספור אחר הסדר עיי"ש.
בספר מקוה ישראל מביא בשם רבינו
שפי' הפסוק מהחל חרמש בקמה תחל
לספור שבעה שבועות, ופי' תיכף בתחלה
מהחל חרמש בקמה יכולים לספור כל
השבעה שבועות, בכל יום ויום מהספירה
יכולים לתקן בו כל השבעה שבועות, שכל
אחד ואחד הוא קומה שלימה.

שנח

רבינו אמר הטעם דאין זה רק מנהג
חסידים שלא להניחם, ובבבחר קודם
והצדקאין לא שייך חסידותא, כמו שאין

מופלגים, עכ"ל. ועיין בשו"ת תשובה
מאהבה סי' א' מה שהאריך בזה.

שנה

כ"כ בספר ברכי יוסף סי' תפ"ט סק"ה,
ובמחזיק ברכה סק"ב, וכ"כ הגר"ח
פאלאגי בספר חיים לראש וכ"כ הרמ"ע
מפאנו והרמ"ז ובמצות שמורים וכ"כ
במשנת חסידים וכ"כ בשו"ת חיים שאל
ח"ב סי' י' דבין לפי הפשט ובין לפי הסוד
יש לספור אחר הסדר. אמנם הביא שם
מספר נהר שלום להק' ר"ש טרעבי שכתב
דעפ"י הסוד יש לספור לבני חו"ל אחר
תפלת מעריב לפני הסדר.

ובשער יששכר ח"א ליום ב' דפסח
אות ב' האריך לברר דעפ"י ההלכה ועפ"י
הסוד צריך לספור קודם הסדר, והביא
שם ששמע ממגדי אמת ומגדולי תלמידי
הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע מצאנו אם
כי נהג כמנהג רבותיו זצ"ל לספור אחר
הסדר עכ"ז. בצאת לאורה ונתפשט
במדינתו ס' נהר שלום הנ"ל הגיע למראה
עיניו הקדושים או הגיד בפה קדשו כי
לולא שנהג הוא כך זה כביר עפ"י מנהג
רבותיו הקדושים וגם שהגיע כבר לעת
זקנתו וקשה לו לכנות דרכו ומנהגו, היה
מתחיל לספור אחר תפלת ערבית כדברי

שנט. רבינו היה מקפיד על אותם שמונעים עצמם מלאכול מצה כל

ימות הפסח. (והחריש את הרביו ובהשטמות. שלחן נגד צוררי את ציח).

שם. בפסח לא היה מעשן סיגוריות אלא עישן במקטרתו. (ד"ח)

וילקט יוסף

תע"ה שכתב שאביו הגה"ק בעל ררכי תשרי
זצ"ל היה צווה ע"ז הרבה, ובס' שלחן נגד
צוררי אות צ"ח כותב דהגה"צ ר' משה יוסף
זצ"ל אב"ד אוהעל שהיה חתן הגה"ק ר'
דוד מקשאנוב זצ"ל בנו של רבינו בהיותו
בבית חותנו זצ"ל רצה ג"כ למנוע א"ע
מאכילת מצה בשאר ימי הפסח, רק בבית
חותנו לא היה באפשרי, ונסע לצאנו אצל
הר"ח, והה"ק מרן מצאנו ז"ע, הרגיש
זאת והקפיד עליו מאד עד שבעבור זה
אכל הה"צ ר' מ"י הנ"ל מצות גם בשאר
ימות הפסח עיי"ש. ועיין בוה"ק פר'
תצוה דף קפ"ג, דמצה נקראת מיכלא
דאסותא.

בשנה האחרונה לחיי רבינו ביום ג'
דחזה"מ כשחזר רבינו מנסיעתו ביום ההוא
לשאוף רוח צח, בקש שיתנו לו משהו
לסעום, והגישו לו לביבה ולא רצה, והביאו
לו אח"כ תפוז, וג"כ לא רצה רק בקש
שיתנו משהו להשיב רוחו, ולא הבינו מה
בקשתו, והתחיל רבינו לצעוק, הנני רוצה
חתיכת מצה, הלא המצה עולה לי בהרבה
דמים. (ד"ח)

בהגדה דברי חיים מביא בשם רבינו
שאמר דע"י מצות מצה באים לידי אמונה,
וכעין שכתבו גבי תינוק שא"י לקרות אבא
עד שיטעום טעם דגן, כמו"כ ע"י המצה
נכנס האמונה להאמין בה' ב"ה וב"ש.

שם

עיין מש"כ רבינו בשו"ת דברי חיים
י"ד ח"א סי' כ' אודות הטאבאק ששואפין
במדינות אלו ונתברר שאחר שחינתן נותנין

מניחין הבחורים תפילין דר"ת (דברי שלום
אות חיים, שלחן מלכים)

ובעיקר דין זה דתפילין בחזה"מ עיין
בשדה חמד, ובספר כקראי קודש להה"ג
ר' יחיאל מיכל גאלד זצ"ל שהאריך בבירור
כל השיטות בזה.

שנב

במעשה רב אות קפ"ה כתב, שבעת
ימים תאכל מצות, כל שבעה מצה ואינו
קורא לה רשות אלא לגבי לילה ראכונה
שהיא חובה, ומצוה לגבי חובה רשות קרי
לה אעפ"כ מצוה כזאוריתא הוא וכר'
היה מחבב מאד מצות אכילת מצה כל
שבעה וביר"ט אחרון היה אוכל סעודה
שלישית אעפ"י שלא היה אוכל שלש
סעודות בשאר יד"מ והנני חביבת מצות
אכילת מצה שזמנו הולך לו וכר' עיי"ש.
ובשו"ת אבני נזר סי' ע"ז הוכיח כן
מדברי בעל המאור עיי"ש.

וברוקח סי' רצ"א כתב, האוכל מצה
כהלכתה שבעה ימים ואלו נעשה שיתוף
להקב"ה במעשה בראשית דכתיב מצות
יאכל את שבעת הימים ימים אין כתיב
כאן אלא שבעת הימים שבעת ימי בראשית
ועיין בשו"ת חת"ם סופר י"ד סי' קצ"א
שכתב שכן דעת החזקוני וכן דעת הרא"ש
והר"ן, ובספר יפה לל"ג ח"ב סי' תע"ה
סק"ו כתב שכן מוכח מדברי האבן עזרא
פר' בא ופר' מהפטים עיי"ש, ובבב"י חמד
מערכת חמץ ומצה סי' י"ד מאריך בזה
ומביא מתרגום יונתן בן עוזיאל פר' ראה
פט"ז ס"ג עיי"ש. ועיין בנימוקי ארי"ח סי'

שסא. באחרון של פסח היה מעשן טיגריות וגם אכל מצות פשוטים.
(ד"ח)

שסב. במוצאי ירט הבדיל על שכר שהובא מחנות נכרי. (מקרה ד"ח)

וילקט יוסף

וצוק"ל, דיום אחרון של פסח ויום שמיני
עצרת המה בחי' ממוצע בין ימי חג הפסח
וימי חג הסוכות לימי חול, ולכן מקילין
באחרון של פסח בדברים הרבה, כמו
אכילת קניידלעך ועוד, ויושבין בסוכה
בשמיני בלא ברכה, והטעם, למען לא נרד
פתאום מהקדושה.

ועיין בלקוטי מהרי"ח שכתב שכן
המנהג אצל כמה צדיקים חסידים ופרושים
שאוכלין באחרון של פסח מצה מחטים
שאינם שמורים משעת קצירה וכן אוכלים
מצה מבושלת אף שגוהרים בוה כל ימי
הפסח. עיי"ש.

שסב

כ"כ הרמ"א בס"ר רצ"ו סעי' ב', ונהגו
להבדיל במוצאי פסח על שכר ולא על
יין משום דחביב עליו, ועיין בתרגום יונתן
בן עוזיאל שמות פי"ב פסוק י"ח על הפסוק
בראשון בארבעה עשר יום לחדש וגר'
ותרגם שם ברמשא דעשרין ותרין תיכלון
חמיע. ובמעשה רב להגר"א ז"ל אות קפ"ה
כתב, דבמוצאי יו"ט היה משתדל לטעום
חמץ, והיה נמנע מלאכול לאחר הפסח מצה
שיוצא בה ידי חובתו בפסח, וכל זה
להיכרא לעשיית המצוה, שאין עושין אותה
להנאה אלא מפני גזירת הבורא יתעלה
שמו.

סיפר הה"צ ר' יחא צבי מדאלינא
זצ"ל נכד רבינו, בעת היה צריך
רבינו להבדיל, שלחו את הנער המשרת
לגנות השכר בתנותו של נכרי שהיה

השנים טאבאק בתוך תיבות מיי"ש
שפירטוס על זמן מרובה שיקלוט הריח
וכתב שם שמותר לשואפו לפסח, ועיין
בשדי חמד מע' חמץ סי' א' אות ג' שהביא
בשם החב"ף לאסור לעשן סיגריות
המדובקים עם הניירות מחשש חמץ שבנייר
עיי"ש, וכנראה משום כך חשש רבינו.

שסא

עיין בדרך פקדיד ל"ת י"ב בחלק
הדיבור אות ד' שכתב, כל דבר שאדם
עושה מצד החומרא יותר משורת הדין
מהראוי שלא להחזיק בחומרא הזו ביום
אחרון של פסח דכיון שגוהג החומרא הזו
גם ביום אחרון א"כ מחזיק הדבר לחמץ
גמור ולא ניתא להו למאריהו דישאל
דלימרו הכי.

ועיין בס' לקוטי חבר ב"ח ח"ה בקר'
התשובות דף ק"ו שכ' על ענין צוקער שיש
בו חשש שהחתי"ס לא נהג להשתמש בו
בל"ל נ' ימי הפסח אלא שביום אחרון ש"פ
כן השתמש בו וכן נהג הוא אחריו. עיי"ש.
ובספר זרע קודש בדרושי פסח כתב,
יר"ט האחרון של פסח מורה על
התחברות ישראל, שאין מחמירים כ"כ
ואין אחד מחמיר יותר מחבירו ויכול כ"א
לאכול עם חבירו, או מורה מה פעלנו עם
אכילת מצה, שבאנו להתחברות, והיה
ראוי לקרות אז המצה מצת מצוה שהוא
לשון התחברות אך הוא על דרך געוץ
סופן בתחילתן ותחילתן בסופן.
וכשם הרה"ק ר' צבי מרימינוב

שגג. בפסח שני לא אמרו תחנון משך כל שבעת הימים. (רי"ח)

וילקט יוסף

שהביא במקו"ח אות קצ"ה, פעם התפלל חסיד אחד לפני התיבה בימים אלו ולא אמר תחנון ויגש אליו רבינו ויאמר לו, מדוע אין אתה אומר תחנון, השיב הש"ץ הלא בימים אלו תרעין פתיחין אמר לו רבנו, אי"כ אדרבה, בגלל זה צריכים לומר תחנון, ולעשות תשובה שימים אלו ימי רצון הם, וסיים המספר, דבאמת בשום פעם לא היו אומרים תחנון אצל רבינו בימים אלו, וכנראה שהיה אז הוראת שעה. ומקור מנהג זה הוא עפ"י הזוה"ק ברע"מ פר' בהעלותך דף קנ"ב ע"ב ח"ל, כרוא כרוז כל מאן דלא יכיל למחזי מטרוניתא ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי, אימתי כרוא כרוז בי"ד לירחא ב' דהא מתמן עד ז' יומין תרעין פתיחין, מכאן ולהלאה ינעלון תרעי וכו'.

ובסי אמרי שפר להגאון מהר"ש קלוגער זצ"ל בפר' בהעלותך החזיק מנהג זה עפ"י ראי' מהפסוק שם דכתיב, ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש געלה הענן מעל משכן העדות, וקשה אמאי לא נסעו עד עשרים לחדש אייר, בשלמא עד ג'סן המתינו עד הקמת המשכן, ושוב המתינו עד פסח ראשון ואח"כ המתינו על פסח שני, אבל עכ"פ אחר פסח שני היה להם לנסוע. אולם אם נאמר דכל שבעת ימים ימי שמחה נחא עיי"ש.

דירתו רחוקה מבית מדרשו של רבינו, וכמובן שהיה שוהה זמן רב בהליכתו ובחזרתו, ועל כן היו החסידים דחקים בו למזר דרכו להחיש הבאת השכר, פעם אחת נתיישב הנער הג"ל, למה לך כל הסוּרָח הזה לילך לקנות השכר במוצאי יו"ט וכל אחד יאיץ בו לזרוז, הלא טוב יותר שיקנה השכר בערב פסח ויטמינו במרתף ובמוצאי יו"ט יהיה לו מוכן מיד השכר להבדיל, וכן עשה, כשרבינו לקח הכוס בידו להבדיל, עצר רגע ידו והתבונן על הכוס ולא רצה להבדיל עליו, החסידים תמהו על המראה מה יום מיומים, ומיד הלכו לחקור מן הנער מאין לקח השכר, ומה זה מיהר היום להביא השכר יותר מקדם. ונודעו סיבת הדבר בספרו. לתומו מה שעשה, ומיד הביאו שכר אחר, ורבינו הבדיל עליו. (מקו"ח)

שח

האדמו"ר מבתקאפש זצוק"ל הרעיש מאד על המנהג שלא לומר תחנון ז' ימים אחר פסח שני וכתב שאין לזה מקור ושכן היה דעת רבינו הקדוש בצאנו ז"ע, עיין בנימוקי ארי"ה סי' קל"א, ובישער יששכר מאמר פסתא ועירא אות א'. ובדרחוש אות קצא. וזהו לכאורה סתירה למש"כ בדרכי חיים כרבינו לא אמר תחנון, וכמובן שהיא ידע יותר ממנוגי רבינו כיון שהיה בן ביתו.

ולהבין סיבת הטעות נראה עפ"י מה